

LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO PROCESO KODEKSO 95, 95¹ IR 142 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO BEI
KODEKSO PAPILDYMO PRIEDU ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINĮ PROCESĄ REGLAMENTUOJANČIŲ EUROPOS SĄJUNGOS IR
TARPTAUTINĖS TEISĖS AKTŲ ĮGYVENDINIMO ĮSTATYMO NR. X-1809
PRIEDO PAKEITIMO IR PAPILDYMO DEVINTUOJU⁷ SKIRSNIU ĮSTATYMO
PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS
TEISINĖS PAGALBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1591 12 STRAIPSNIO IR PRIEDO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai.

2020 m. gruodžio 2 d. Europos Komisija paskelbė Europos demokratijos veiksmų planą (toliau – Planas)¹, kuriame, be kita ko, skiriamas dėmesys kovai su piktnaudžiavimu strateginiais ieškiniais dėl visuomenės dalyvavimo (anglų k. sutrumpintai – SLAPP). Plane paaiškinama, kad šie ieškiniai yra „tam tikra persekiojimo forma, kuri vis dažniau naudojama prieš žurnalistus ir kitus viešą interesą saugančius subjektus. Tai nepagrįsti arba pernelyg išpūsti ieškiniai, kuriuos reiškia valstybės institucijos, verslo įmonės ir galingi pavieniai asmenys prieš silpnesnius subjektus, kurie tokius pareiškėjus kritikuoja arba teikia jiems nepalankią informaciją su viešuoju interesu susijusiais klausimais. Jie siekia cenzūruoti, įbauginti ir nutildyti kritikus, juos apkraunant teisinės gynybos išlaidomis“. 2022 m. balandžio 27 d. priimta Europos Komisijos rekomendacija (ES) 2022/758 dėl žurnalistų ir žmogaus teisių gynėjų, užsiimančių visuomenine veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo)² (toliau – Rekomendacija), kurioje numatytos įvairios priemonės, kurių turi imtis valstybės narės, siekiant apsaugoti asmenis nuo strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo. Remiantis duomenimis, surinktais rengiant Rekomendacijos įgyvendinimo Lietuvoje ataskaitą, per 2023 metus pirmosios instancijos teismuose iš viso buvo gautos 56 civilinės bylos, kuriose teismai savo priimtuose procesiniuose sprendimuose taikė visus arba bent vieną iš procesinių priemonių dėl piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis ar nuostolių atlyginimo institutą (iš šių bylų buvo išnagrinėtos 55 bylos); 2022 metais tokių bylų gauta 73. 2024 m. balandžio 11 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069 dėl asmenų, užsiimančių visuomenės dalyvavimo veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo) (toliau – Direktyva).

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 95, 95¹ ir 142 straipsnių pakeitimo bei Kodekso papildymo priedu įstatymo projektas (toliau – CPK projektas), Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo Nr. X-1809 priedo pakeitimo ir papildymo devintuoju⁷ skirsniu įstatymo projektas (toliau – CPRESTTAII projektas) ir Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 12 straipsnio ir priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – VGTPĮ projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) parengti siekiant užtikrinti Direktyvos nuostatų perkėlimą į nacionalinę teisę.

Direktyva nustatomos apsaugos priemonės nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse bylose, iškeltose fiziniams ir juridiniams asmenims dėl to, kad jie užsiima visuomenės dalyvavimo veikla.

Direktyva siekiama, kad fiziniai ar juridiniai asmenys, prieš kuriuos pradedamas teismo procesas dėl jų užsiėmimo visuomenės dalyvavimo veikla, galėtų prašyti taikyti šias procesines apsaugos priemones: 1) taikyti užstatą dėl numatomų proceso išlaidų, kurios gali apimti atsakovo patirtas teisinio atstovavimo išlaidas, ir, jeigu tai numatyta nacionalinėje teisėje, žalos atlyginimą; 2) anksčiau laiko atmesti akivaizdžiai nepagrįstus ieškinius; 3) taikyti kitas teisių gynimo nuo

¹ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan_lt

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32022H0758>

piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų dėl visuomenės dalyvavimo priemonės (padengti visų rūšių proceso (bylinėjimosi) išlaidas, įskaitant visas atsakovo patirtas teisinio atstovavimo išlaidas; teismo procesą pradėjusiai šaliai skirti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas ar kitas vienodai veiksmingas tinkamas priemonės, įskaitant žalos atlyginimo išmokėjimą).

Taip pat Direktyva siekiama užtikrinti apsaugą nuo trečiųjų valstybių teismo sprendimų, atsisakant pripažinti ir vykdyti trečiosios valstybės teismo sprendimą. Be to, įtvirtinama fizinių ar juridinių asmenų, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra valstybėje narėje ir prieš kuriuos pradedamas piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesas trečiosios valstybės teisme, teisė savo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) teismuose prašyti atlyginti žalą ir išlaidas, patirtas dėl proceso trečiosios valstybės teisme.

Direktyvos nuostatos turi būti perkeltos į nacionalinę teisę ir taikomos nuo 2026 m. gegužės 7 d.

Įstatymų projektų tikslas – įgyvendinti Direktyvos nuostatas ir taip sistemiškai užtikrinti efektyvią fizinių ir juridinių asmenų, kurie užsiima visuomenės dalyvavimo veikla sprendžiant viešojo intereso klausimus, apsaugą nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektus inicijavo ir parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai.

Bendros nuostatos, įtvirtinančios asmenų pareigą laikytis Lietuvos Respublikos įstatymų ir, naudojantis suteiktomis teisėmis, nepažeisti kitų asmenų teisių bei laisvių, yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 28 straipsnyje, kuris numato, kad, įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių. Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. Vis dėlto pagal galiojančius įstatymus teisė kreiptis į teismą nėra neribota – jos įgyvendinimo tvarką nustato įstatymai.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 7 straipsnio 1 dalis įtvirtina, kad teismas imasi CPK nustatytų priemonių, kad būtų užkirstas kelias procesui vilkinti, ir siekia, kad byla būtų išnagrinėta teismo vieno posėdžio metu, jeigu tai nekenkia tinkamai išnagrinėti bylą, taip pat kad įsiteisėjęs teismo sprendimas būtų įvykdytas per įmanomai trumpesnį laiką ir kuo ekonomiškiau. Be to, teismas privalo rūpintis, kad civilinė byla teisme būtų išnagrinėta per kuo trumpesnį laiką, nebūtų vilkinamas bylos išnagrinėjimas, turi siekti, kad civilinė byla būtų išnagrinėta per vieną teismo posėdį (CPK 72 straipsnio 1 dalis). Atitinkamai dalyvaujantys byloje asmenys privalo sąžiningai naudotis ir nepiktnaudžiauti jiems priklausančiomis procesinėmis teisėmis, rūpintis greitu bylos išnagrinėjimu, rūpestingai ir laiku, atsižvelgdami į proceso eigą, pateikti teismui įrodymus ir argumentus, kuriais grindžiami jų reikalavimai ar atsikirtimai (CPK 7 straipsnio 2 dalis).

Remiantis CPK 95 straipsniu ir 93 straipsnio 4 dalimi, piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis (kai nesąžiningai pareiškiamas nepagrįstas ieškinys (ar kitas procesinis dokumentas) arba sąmoningai veikiama prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą) gali sukelti šias teises pasekmes:

- 1) asmeniui gali būti skiriama iki 5000 eurų bauda, iki 50 procentų iš šios baudos gali būti skiriama kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui (vadinamoji „privati bauda“);
- 2) asmuo gali būti įpareigotas atlyginti kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui šio patirtus nuostolius;
- 3) kai yra pagrindas manyti, kad asmuo gali piktnaudžiauti procesu, teismas turi teisę įpareigoti šį asmenį sumokėti užstatą galimų bylinėjimosi išlaidų atlyginimui užtikrinti;
- 4) teismas gali nukrypti nuo nustatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas.

CPK 95¹ straipsnyje yra įtvirtinta nepagrįsto ieškinio ankstyvo atmetimo procedūra, reiškianti, kad tais atvejais, kai atsakovas mano, kad ieškovas nesąžiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį, siekdamas

pakenkti atsakovo vykdomai visuomenės informavimo ar kitokiai su viešojo intereso tenkinimu ar gynimu susijusiai veiklai, ar atgrasyti atsakovą nuo šios veiklos, jis turi teisę atsiliepiame į ieškinį pateikti teismui prašymą taikyti ieškinio preliminarus pagrįstumo įvertinimo procedūrą. Teismas, įvertinęs atsakovo prašymą ir ieškovo pateiktus atsikirtimus ir nustatęs, kad ieškovas nesąžiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį, jį palieka nenagrinėtą. Kai byla baigiama nepriimant teismo sprendimo dėl ginčo esmės, t. y. ir palikus ieškinį nenagrinėtą, teismas bylinėjimosi išlaidas turi paskirstyti atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Pastebėtina, kad pagal CPK 298 straipsnį dėl teismo nutarties palikti ieškinį nenagrinėtą gali būti paduodamas atskirasis skundas. Kai ieškinys paliekamas nenagrinėtas, pagal CPK 297 straipsnio 2 dalį pašalinus aplinkybes, kurios buvo pagrindas pareiškimą palikti nenagrinėtą, suinteresuotas asmuo turi teisę vėl kreiptis į teismą su pareiškimu bendra tvarka. Tuo atveju, jei teismas, atlikęs ieškinio preliminarus pagrįstumo ar ieškovo pateiktų atsikirtimų įvertinimą, priima nutartį atmesti atsakovo prašymą kaip nepagrįstą, bylos nagrinėjimas tęsiamas toliau, o tokia teismo nutartis gali būti skundžiama atskiruojų skundu. Taigi, vadovaujantis CPK 95¹ straipsnio nuostatomis, teismas nenagrinėja bylos iš esmės, bet įvertina atitinkamą atsakovo prašymą ir priima procedūrinę nutartį.

Be kita ko, kaip bendrosios priemonės, drausminančios asmenis nuo piktnaudžiavimo procesu ir nepagrįstų ieškinių teikimo, laikytinos ir pareiga sumokėti žyminį mokestį (CPK 80 straipsnis) bei bylą pralaimėjusios šalies pareiga atlyginti kitos šalies patirtas bylinėjimosi išlaidas (CPK 93 straipsnio 1 dalis).

Pagal Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo (toliau – VGTPĮ) 12 straipsnio 14 punktą asmenys, siekiantys pateikti teismui prašymą taikyti procedūrą dėl nesąžiningai pareikšto nepagrįsto ieškinio, kuriuo siekiama pakenkti asmens vykdomai visuomenės informavimo ar kitokiai su viešojo intereso tenkinimu ar gynimu susijusiai veiklai ar atgrasyti nuo šios veiklos, turi teisę gauti antrinę teisinę pagalbą, neatsižvelgiant į nustatytą turto ir pajamų lygį.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

4.1. CPK projektas

Kaip minėta, galiojančiame CPK jau yra dauguma Direktyva siūlomų apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų priemonių. Vis dėlto, siekiant visiškai įgyvendinti Direktyvą, CPK projektu CPK nuostatos modifikuojamos.

Pagal Direktyvos 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį fizinio ar juridinio asmens, prieš kuriuos pradėtas teismo procesas dėl jų užsiėmimo visuomenės dalyvavimo veikla, prašymas dėl užstato taikymo yra viena iš procesinių apsaugos priemonių ir toks prašymas turi būti nagrinėjamas pagreitintai. Atsižvelgiant į tai, CPK projektu keičiamo CPK 95 straipsnio 3 dalyje siūloma įtvirtinti, kad tais atvejais, kai prašymą taikyti užstatą pareiškia dalyvaujantis byloje asmuo, teismas tokį prašymą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per septynias darbo dienas nuo šio prašymo gavimo dienos. Šis terminas siūlomas atsižvelgiant į galiojančias CPK nuostatas³, reglamentuojančias procesinių klausimų išsprendimo teisme terminus.

CPK projektu siūloma modifikuoti galiojančio CPK 95¹ straipsnyje įtvirtintą nepagrįsto ieškinio ankstyvo atmetimo procedūrą.

Pirmiausia siūloma įtvirtinti, kad atsakovas, manydamas, kad ieškovas nesąžiningai pareiškė akivaizdžiai nepagrįstą ieškinį atsakovui dėl to, kad jis užsiima visuomenės dalyvavimo veikla viešojo intereso klausimais, turėtų teisę ne tik atsiliepiame į ieškinį, bet ir kitame dalyvaujančio byloje asmens procesiniame dokumente⁴ iki bylos nagrinėjimo iš esmės pradžios pateikti teismui prašymą taikyti CPK 95¹ straipsnio 2 dalyje nurodytą procedūrą, siekiant akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio ankstyvo

³ Pavyzdžiui, CPK 72 straipsnis, 140 straipsnio 1 dalis, 147 straipsnio 1 dalis.

⁴ Vadovaujantis CPK 110 straipsniu, dalyvaujančių byloje asmenų procesiniai dokumentai – šių asmenų ieškiniai, prašymai, pareiškimai, priešieškiniai, atsiliepimai į ieškinius ar priešieškinius, dublikai (ieškovo atsiliepimai į atsakovo pareikštą atsiliepimą), triplikai (atsakovo atsiliepimai į dubliką), atskirieji, apeliaciniai ir kasaciniai skundai ir atsiliepimai į šiuos skundus, kiti dokumentai, kuriuose rašytinio proceso metu pareikšti dalyvaujančių byloje asmenų prašymai, reikalavimai, atsikirtimai ar paaiškinimai.

atmetimo. Kadangi atsiliiepimo į ieškinį turiniui keliamus reikalavimus reglamentuoja CPK 142 straipsnio 2 dalis, kartu, atsižvelgiant į Direktyvoje vartojamas formuluotes, siūloma tikslinti ir CPK 142 straipsnio 2 dalies 7 punktą. Šie pakeitimai siūlomi ne tik siekiant efektyvesnės asmenų apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinų ir Direktyvos tikslų įgyvendinimo, bet ir įvertinus suinteresuotų subjektų (žiniasklaidos atstovų, atitinkamoje srityje praktikuojančių advokatų) nuomonę⁵.

Kartu atkreiptinas dėmesys į tai, kad CPK 142 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teismas pranešime dėl atsiliiepimų į pareikštą ieškinį pateikimo nustato ne trumpesnę kaip keturiolikos ir ne ilgesnę kaip trisdešimties dienų terminą atsiliiepimams pareikšti, o išimtiniais atvejais teismas, atsižvelgdamas į atsakovo ar trečiojo asmens prašymą ir bylos sudėtingumą, gali šį terminą pratęsti iki šešiasdešimties dienų. Šios galiojančios CPK nuostatos sudaro prielaidas atsakovui, manančiam, kad ieškovas nesąžiningai pareiškė akivaizdžiai nepagrįstą ieškinį atsakovui dėl to, kad jis užsiima visuomenės dalyvavimo veikla, ir siekiančiam atsiliiepime į ieškinį, be kita ko, suformuluoti prašymą taikyti CPK 95¹ straipsnio 2 dalyje nurodytą procedūrą, prašyti teismo pratęsti terminą atsiliiepimui pareikšti ir taip efektyviai pasirengti savo teisių gynybai. Be to, CPK 78 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmenims, praleidusiems įstatymų nustatytą ar teismo paskirtą terminą dėl priežasčių, kurias teismas pripažįsta svarbiomis, praleistas terminas gali būti atnaujinamas. Teismas turi teisę atnaujinti praleistą terminą ir savo iniciatyva, kai iš turimos medžiagos matyti, kad terminas praleistas dėl svarbių priežasčių. Šios CPK nuostatos sudaro galimybę atsakovui, siekiančiam atsiliiepime į ieškinį, be kita ko, suformuluoti prašymą taikyti CPK 95¹ straipsnio 2 dalyje nurodytą procedūrą, siekiant akivaizdžiai nepagrįsto ieškinių ankstyvo atmetimo, ir dėl to praleidusiam teismo nustatytą terminą atsiliiepimui į ieškinį pateikti, prašyti teismo šį terminą atnaujinti. Vadovaujantis CPK 78 straipsnio nuostatomis, teismas galėtų atnaujinti praleistą terminą ir savo iniciatyva, įvertinant tai, kad pasirengimas gynybai nuo akivaizdžiai nepagrįsto ieškinių gali būti sudėtingas, įvertinant galimą šalių galios disbalansą ir atsakovo, kaip silpnesnės šalies, padėtį tokio pobūdžio byloje.

Atsižvelgiant į tai, kad fizinio ar juridinio asmens, prieš kuriuos pradėtas teismo procesas dėl jų užsiėmimo visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais veikla, prašymas anksčiau laiko atmesti akivaizdžiai nepagrįstus ieškinius, kaip viena iš procesinių apsaugos priemonių, turi būti nagrinėjamas pagreitintai (Direktyvos 7 straipsnio 1 dalis), taip pat į Direktyvos 11 straipsnį ir preambulės 37 punktą, reikalaujančius, kad akivaizdžiai nepagrįstas ieškinys dėl visuomenės dalyvavimo gali būti atmestas anksčiau laiko tik teismui išsprendus bylą iš esmės ir priėmus sprendimą, CPK 95¹ straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad pirmiausia būtų priimama teismo nutartis ieškinį nagrinėti pagreitintai (per to paties straipsnio 4 dalyje nurodytą terminą). Atsakovo prašymo tolesnis vertinimas ir ieškovo informavimas apie tokį gautą prašymą, kaip ir šiuo metu nustatyta CPK, būtų vykdomas teismui preliminarai įsitikinus atsakovo prašymo pagrįstumu. Toks teismo įsitikinimas turėtų būti tik preliminarus, panašiai kaip vertinant poreikį taikyti laikinas apsaugos priemones pagal CPK 144 straipsnį. Teismui atliekant preliminarų atsakovo prašymo vertinimą, atsižvelgtina į piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo proceso dėl visuomenės dalyvavimo tikslo požymius, nurodytus CPRESTTAII projektu keičiamame įstatyme.

Remiantis siūlomomis CPK 95¹ straipsnio nuostatomis, tuo atveju, kai ieškovas nustatytu terminu nepateiktų atsikirtimų į atsakovo prašymą arba įrodymų, patvirtinančių ieškovo nurodomas aplinkybes, jei tokie įrodymai nebuvo pateikti su ieškiniu, arba kai teismas, įvertinęs ieškovo atsikirtimus, nustatytų, kad ieškovas, teismo preliminaru įsitikinimu, nesąžiningai pareiškė akivaizdžiai nepagrįstą ieškinį atsakovui dėl to, kad jis užsiima visuomenės dalyvavimo veikla, teismas ne vėliau kaip per septynias darbo dienas (nuo ieškovo atsikirtimų gavimo teisme dienos arba, kai ieškovas nepateiktų atsikirtimų, – nuo to paties straipsnio 2 dalyje nurodyto termino ieškovo atsikirtimams pateikti pabaigos dienos) priimtų nutartį nagrinėti ieškinį per CPK 95¹ straipsnio 4 dalyje nustatytą terminą. Įvertinus tai, kad aptariama nutartimi būtų nusprendžiama nagrinėti ieškinį

⁵ Teisingumo ministerijos 2024 m. lapkričio 26 d. organizuotų mokymų „SLAPP – praktiniai aspektai“ metu suinteresuoti subjektai išreiškė nuomonę, kad reikalavimas pateikti atitinkamą prašymą tik atsiliiepime į ieškinį yra nepagrįstai ribojantis, be to, taikomas formaliai ir neužtikrina efektyvios galimybės prašyti atmesti akivaizdžiai nepagrįstus ieškinius ankstyvoje proceso stadijoje.

pagreitintai ir dėl to jokios ieškovo teisės nebūtų apribojamos, siūloma nustatyti, kad šią nutartį teismas priimtų rašytinio proceso tvarka ir ji atskiruoju skundu nebūtų skundžiama.

Siekiant operatyvaus atsakovo interesų užtikrinimo ir įvertinus teismų bendruomenės siūlymus, CPK 95¹ straipsnio 4 dalyje numatoma, kad tokiu atveju teismas papildomų pasirengimo nagrinėti bylą veiksmų neatliktų ir nedelsdamas, bet ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo nutarties nagrinėti ieškinį per CPK 95¹ straipsnio 4 dalyje nustatytą terminą priėmimo dienos, priimtą nutartį skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje. Atitinkamai CPK 95¹ straipsnio 4 dalyje siūloma apibrėžti akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio nagrinėjimo terminą, t. y. byla turės būti išnagrinėta ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo nutarties skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje priėmimo dienos. Nurodytas terminas siūlomas atsižvelgiant į galiojančias CPK nuostatas⁶ ir siekiant užtikrinti pagreitintą akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių atmetimą. Įvertinant tai, kad gynyba nuo akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio gali būti sudėtinga, taip pat atsižvelgiant į galimą šalių galios disbalansą ir atsakovo, kaip silpnesnės šalies, padėtį tokio pobūdžio bylose, taip pat siūloma įtvirtinti aktyvų teismo vaidmenį nagrinėjant akivaizdžiai nepagrįstus ieškinius: kaip ir kitose bylose, kuriose nustatytas aktyvus teismo vaidmuo (pavyzdžiui, šeimos bylose), teismas turėtų teisę savo iniciatyva rinkti įrodymus, spręsti su laikinosiomis apsaugos priemonėmis susijusius klausimus, pareikalauti užtikrinti nuostolių atlyginimą.

Siekiant nuostatų suderinamumo, CPK 95¹ straipsnio 6 dalyje taip pat siūloma įtvirtinti septynių darbo dienų terminą teismui priimti nutartį, kuria atmetamas atsakovo prašymas taikyti akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio atmetimo procedūrą. Nutartis atmesti atsakovo prašymą taikyti atitinkamą procedūrą gali būti skundžiama atskiruoju skundu, ši nuostata jau įtvirtinta galiojančiame CPK 95¹ straipsnyje, CPK projekte tai yra CPK 95¹ straipsnio 6 dalis ir ši nuostata nekeičiama, siekiant efektyvios atsakovo interesų apsaugos ir sudarant galimybę aukštesnės instancijos teismams formuoti praktiką, susijusią su akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių vertinimu ir nagrinėjimu.

Svarbu pastebėti, kad teismo sprendimas, priimtas CPK 95¹ straipsnio nustatyta tvarka (per 4 dalyje nustatytus terminus), bus galutinis sprendimas (CPK 260 straipsnis) ir galės būti skundžiamas laikantis bendros CPK įtvirtintos teismo sprendimų apskundimo tvarkos.

Papildomai pažymėtina, kad CPK 95¹ straipsnio 5 dalies (priėmus CPK projektą būtų CPK 95¹ straipsnio 7 dalis) nuostata, reglamentuojanti, kad, teismui nutartimi atmetus kaip nepagrįstą atsakovo prašymą taikyti akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio atmetimo procedūrą, bylos nagrinėjimas tęsiamas toliau ir įstatymuose teismui nustatyti bylos išnagrinėjimo terminai pradedami skaičiuoti nuo šios nutarties priėmimo dienos, nėra keičiama.

Įvertinus Direktyvos 4 straipsnio 3 dalį, kurioje įtvirtinta piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo proceso dėl visuomenės dalyvavimo sąvokos apibrėžtis ir pateikti piktnaudžiaujamojo pobūdžio tikslo požymiai, CPK projektu keičiamo CPK 95¹ straipsnio 5 dalyje taip pat siūloma nustatyti, kad teismas, vertindamas, ar ieškovas nesąžiningai pareiškė akivaizdžiai nepagrįstą ieškinį, atsižvelgtų į teismo byloje turimą informaciją apie piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo proceso dėl visuomenės dalyvavimo tikslo požymius, nurodytus Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatyme (toliau – CPRESTTAIĮ), ir kitas reikšmingas aplinkybes. Pastebėtina, kad panašūs požymiai (ieškinyje pareikšto reikalavimo ar jo dalies neproporcingumas, perteklinis pobūdis ir kt.) jau nurodyti galiojančio CPK 95¹ straipsnio 3 dalyje, tik juos siūloma nuosekliai įtvirtinti CPRESTTAIĮ. Šie požymiai būtų: 1) ieškinyje pareikšto reikalavimo ar jo dalies neproporcingumas, perteklinis ar nepagrįstas pobūdis, įskaitant pernelyg didelę ginčo dalyko vertę; 2) tai, kad ieškovas ar su juo susiję asmenys dėl panašių reikalavimų yra inicijavę keletą bylų; 3) ieškovo ar ieškovo atstovų vykdomas bauginimas, priekabiavimas ar grasinimai iki proceso ar jo metu, taip pat panašus ieškovo elgesys panašiose ar tuo pačiu metu nagrinėjamosiose bylose; 4) nesąžiningas naudojimasis procesinėmis teisėmis, pavyzdžiui, proceso vilkinimas, nesąžiningas ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio palankesnio teisinio reglamentavimo ieškojimas arba nesąžiningas bylų nutraukimas vėlesniame proceso etape.

4.2. CPRESTTAIĮ projektas

⁶ Pavyzdžiui, 229 straipsnis, 413 straipsnis.

Atsižvelgiant į Direktyvos 2, 4 ir 5 straipsnius, CPRESTTAII projektu apibrėžiama keičiamo CPRESTTAII nuostatų taikymo sritis (santykis su CPK nuostatomis), pateikiamos sąvokų „visuomenės dalyvavimas viešojo intereso klausimais“, „viešojo intereso klausimas“, „piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesas dėl visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais“ apibrėžtys ir įtvirtinamos nuostatos dėl tarpvalstybinio pobūdžio bylų.

Remiantis Direktyvos 6 straipsnio 1 dalimi, fiziniai ar juridiniai asmenys, prieš kuriuos pradėtas teismo procesas dėl jų užsiėmimo visuomenės dalyvavimo veikla, turi teisę teismo prašyti taikyti procesines apsaugos priemones, todėl CPRESTTAII projektu keičiamo CPRESTTAII 31³⁷ straipsnyje siūloma vienoje nuostatoje įtvirtinti, kokias procesines apsaugos priemones turi teisę teismo prašyti taikyti asmenys, prieš kuriuos pradėtas teismo procesas dėl jų užsiėmimo visuomenės dalyvavimo veikla, t. y.: 1) įpareigoti ieškovą sumokėti užstatą; 2) taikyti akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio ankstyvo atmetimo procedūrą; 3) įpareigoti ieškovą atlyginti atsakovo patirtus nuostolius; 4) įpareigoti ieškovą sumokėti baudą; 5) įpareigoti ieškovą atlyginti atsakovo bylinėjimosi išlaidas. Taip pat, atsižvelgiant į Direktyvos 8 straipsnį, siūloma nustatyti, kad šie asmenys galėtų teismo prašyti taikyti 3, 4 ir 5 punktuose nurodytas procesines apsaugos priemones ir tada, kai ieškovas atsiima ieškinį (CPK 139 straipsnis), ieškovas atsisako ieškinio (CPK 140 straipsnis), ieškovui pakeitus ieškinio dalyką arba ieškinio pagrindą (CPK 141 straipsnis).

Siekiant užtikrinti apsaugą nuo trečiųjų valstybių teismo sprendimų (Direktyvos 16 straipsnis), siūloma įtvirtinti pagrindą atsisakyti pripažinti ir vykdyti ne Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą, jeigu šis sprendimas priimtas tokia teismo procese, kuris, vadovaujantis CPK ir CPRESTTAII, laikomas akivaizdžiai nepagrįstu arba piktnaudžiaujamojo pobūdžio.

Įvertinus Direktyvos 17 straipsnį, įtvirtinantį fizinio ar juridinio asmens teisę savo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės), esančios Europos Sąjungos valstybėje narėje, teisme prašyti atlyginti žalą ir išlaidas, patirtas dėl ieškovo inicijuoto piktnaudžiaujamojo pobūdžio proceso dėl šių asmenų užsiėmimo visuomenės dalyvavimo veikla trečiosios valstybės teisme, CPRESTTAII projektu siūloma įtvirtinti Lietuvos Respublikos teismų jurisdikciją nagrinėti atitinkamus asmenų ieškinius. Tai reiškia, kad jei asmuo dėl savo užsiėmimo visuomenės dalyvavimo veikla patyrė žalą ir bylinėjimosi išlaidų piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procese, kurį ieškovas inicijavo ne Europos Sąjungos valstybės narės teisme, toks asmuo turi teisę pareikšti ieškinį dėl žalos ir (ar) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Ieškinys Lietuvos Respublikoje galėtų būti pareiškiamas pagal ieškovo gyvenamąją vietą (buveinę) arba žalos padarymo vietą. Siūloma, kad toks ieškinys galėtų būti paduotas tuomet, kai įsiteisėja galutinis minėto ne Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimas. Jei asmeniui pateikus ieškinį Lietuvos Respublikos teisme dėl žalos ir (ar) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo kita ginčo šalis pateiktų įrodymus, kad atitinkamas įsiteisėjęs galutinis teismo sprendimas dar yra apskųstas, pavyzdžiui, kasacine tvarka, Lietuvos teismas, vadovaudamasis CPK nuostatomis, galėtų nuspręsti dėl bylos sustabdymo tikslingumo (CPK 162³-164 straipsniai). Be to, siekiant proceso ekonomiškumo, siūloma įtvirtinti, kad ieškinys, pareikštas tik dėl bylinėjimosi išlaidų, patirtų dėl teismo proceso ne Europos Sąjungos valstybėje narėje, atlyginimo, būtų nagrinėjamas CPK XXXIX skyriuje nustatyta tvarka (supaprastinto proceso tvarka). Toks teisinis reguliavimas siūlomas atsižvelgiant į tai, kad esminės bylos aplinkybės, taip pat bylinėjimosi išlaidų dydis jau būtų nustatyti pirmiau minėtame teismo sprendime, o supaprastinto proceso tvarka sprendžiant klausimą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo būtų taupomi tiek proceso šalių, tiek ir teismo laiko bei finansiniai ištekliai. Tuomet, kai bus paduotas ieškinys dėl žalos atlyginimo (ar dėl žalos ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo), jo nagrinėjimui būtų taikomos bendros CPK nuostatos.

Įvertinus Direktyvos 19 straipsnio nuostatas dėl subjektų informavimo, taip pat atsižvelgus į tai, kad šiuo metu teisės akto, įpareigojančio skelbti Teisingumo ministerijos interneto svetainėje Direktyvos 19 straipsnyje numatytą informaciją, nėra, CPRESTTAII projektu (keičiamo CPRESTTAII 31⁴⁰ straipsnis) siūloma nustatyti, kad informacija apie procesines apsaugos priemones ir teisių gynimo priemones, kuriomis gali pasinaudoti fiziniai ar juridiniai asmenys, užsiimančys visuomenės dalyvavimo veikla, ir informacija apie esamas paramos priemones, pavyzdžiui, teisinę pagalbą ir finansinę bei psichologinę paramą, kai tokios priemonės yra prieinamos, viešinama Teisingumo ministerijos interneto svetainėje.

4.3. VGTPĮ projektas

Priėmus VGTPĮ projektą, atsakovo prašymu galės būti taikoma CPK 95¹ straipsnyje nurodyta akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio ankstyvo atmetimo procedūra. Kaip minėta, tokiais atvejais atsakovui gali būti teikiama valstybės garantuojama antrinė teisinė pagalba, neatsižvelgiant į turtą ir pajamas. Atsižvelgiant į tai ir siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo bei sistemiškumo, VGTPĮ projektu siūloma redakciniu aspektu patikslinti VGTPĮ 12 straipsnio 14 punktą, jį suderinant su keičiamo CPK formuluočėmis.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus Įstatymų projektus, bus įtvirtinamos asmenims, užsiimantiems visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais veikla, palankesnės nuostatos (pavyzdžiui, galimybė prašymą taikyti akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio ankstyvo atmetimo procedūrą išdėstyti ne tik atsiliepime į ieškinį, bet ir kitame dalyvaujančio byloje asmens procesiniame dokumente ir jį pateikti teismui iki bylos nagrinėjimo iš esmės pradžios, aktyvus teismo vaidmuo, kai nagrinėjamas akivaizdžiai nepagrįstas ieškinys, atsakovo teisė prašyti atlyginti žalą ir išlaidas, patirtas dėl ieškovo inicijuoto piktnaudžiaujamojo pobūdžio proceso dėl šių asmenų užsiėmimo visuomenės dalyvavimo veikla trečiosios valstybės teisme, ir kt.), taip pat bus sudaromos sąlygos efektyvesnei šių asmenų teisių apsaugai ir gynybai nuo nesąžiningai pareikštų akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių dėl jų užsiėmimo visuomenės dalyvavimo veikla. Atitinkamai siūlomos įtvirtinti informavimo priemonės didins galimų teisių gynimo būdų žinomumą.

Papildomai paminėtina, kad numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas buvo atliktas Europos Komisijai teikiant pasiūlymą dėl Direktyvos⁷ ir informacija apie poveikio vertinimą pateikta pasiūlymo aiškinamajame memorandume. Nustatyta, kad Direktyvos taikymas skatins pagrindinių teisių apsaugą Europos Sąjungoje; užtikrins teisės kreiptis į teismą, garantuojamos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, ir teisės į privatų ir šeimos gyvenimą, asmens duomenų apsaugos pagal šios chartijos 7 ir 8 straipsnius bei saviraiškos ir informacijos laisvės apsaugos pusiausvyrą; numatytos procedūrinės apsaugos priemonės orientuotos į tikslą ir palieka teismui pakankamą diskreciją atskirose bylose išlaikyti pusiausvyrą tarp greito akivaizdžiai nepagrįstų reikalavimų atmetimo ir veiksmingo teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo. Tiesioginio poveikio ekonomikai nenumatyta, tačiau manytina, kad būtų sukurta palankesnė teisinė aplinka demokratinių vertybių plėtrai, dėl ko galėtų potencialiai išaugti investuotojų pasitikėjimas teisine sistema.

Numatomos teigiamos teisinio reguliavimo pasekmės taip pat aptartos šio aiškinamojo rašto 4 dalyje. Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimti Įstatymų projektai neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimtų įstatymų įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymų projektai įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

Numatomu teisiniu reguliavimu siūloma perkelti Direktyvos nustatytus reikalavimus ir nėra siūloma įtvirtinti griežtesnių nuostatų nei būtina.

8. Ar Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymų projektai atitinka strateginio lygmens planavimo dokumentus.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus Įstatymų projektus, nenumatomas poreikis keisti kitus galiojančius įstatymus.

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0177>

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir jais į nacionalinę teisę perkeliamos Direktyvos nuostatos.

12. Įstatymų įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai, įgyvendinamųjų teisės aktų priėmimo terminai.

Priėmus Įstatymų projektus, pakeisti ar panaikinti kitų galiojančių teisės aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymų nuostatomis įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis: „visuomenės dalyvavimas viešojo intereso klausimais“, „viešojo intereso klausimas“, „piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesas dėl visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.